

USMON AZIM PUBLITSISTIKASIDA ZAMON VA INSON MUAMMOLARI IFODASI

Yavqochova Gulnora

Navoiy davlat universiteti magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17522456>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 1-noyabr 2025 yil

Ma'qullandi: 3-noyabr 2025 yil

Nashr qilindi: 4-noyabr 2025 yil

KEY WORDS

publitsistika, Usmon Azim, zamon, inson, ma'naviyat, falsafiy mushohada, milliy tafakkur, badiiy ifoda.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Usmon Azim publitsistik ijodining asosiy g'oyalari zamon va inson muammolarining badiiy ifodasi, muallifning dunyoqarashi hamda falsafiy pozitsiyasi tahlil qilinadi. "So'ng so'zlar" to'plamidagi maqolalar asosida yozuvchining zamon ruhi, ijtimoiy adolat, inson mas'uliyati, ma'naviyat va axloqiy qadriyatlar haqidagi qarashlari ochib beriladi. Maqolada Usmon Azim publitsistikasining ijtimoiy-falsafiy mohiyati va badiiy-estetik yondashuvlari yoritilgan

Kirish

Publitsistika har qanday jamiyatda davr ruhini, zamon jarayonlarini va inson tafakkuridagi o'zgarishlarni aks ettiruvchi oyna sifatida qaraladi. O'zbek publitsistikasining eng yirik namoyandalaridan biri Usmon Azim bu janrga o'zining badiiy-falsafiy nafasini olib kirgan yozuvchilardan biridir. Uning "So'ng so'zlar" nomli to'plami nafaqat adabiy hodisa, balki o'z davrining ruhiy manzarasini aks ettiruvchi publitsistik manbadir.

Zamon va inson muammolari Usmon Azim ijodining markaziy mavzularidan biridir. Yozuvchi o'z publitsistik asarlarida insonni zamon oqimida yo'qolmaslikka, vijdon, e'tiqod, mas'uliyat kabi abadiy qadriyatlarni asrab-avaylashga chaqiradi. Usmon Azim uchun inson har bir zamonning o'lchovi, har bir davrning muvozanati. Shu bois, uning publitsistikasi zamon bilan bahs, inson bilan suhbat tarzida kechadi.

Asosiy qism

Zamon ruhi va ijtimoiy ong ifodasi. Usmon Azim publitsistikasida zamon tushunchasi faqat tarixiy davr emas, balki ma'naviy-axloqiy kategoriya sifatida talqin etiladi. U uchun "zamon" bu insonning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari va ijtimoiy mas'uliyatini o'lchovchi mezon. "So'ng so'zlar"da muallif bugungi jamiyatdagi befarqlik, ma'naviy zaiflik, so'zning qadsizlanishi kabi holatlarni davrning ruhiy kasalligi sifatida tasvirlaydi: "Zamon bizdan kechayotgan emas, biz undan kechayapmiz. Chunki biz so'zdan kechdik, vijdondan kechdik."

Bu fikrlar yozuvchining zamoni tanqid qilish emas, balki insonni o'zi yaratgan muhit uchun javobgarlikka chaqirishini ko'rsatadi. Usmon Azim publitsistikasida zamon doimiy harakatdagi, lekin ma'naviyat bilan o'lchanadigan tushunchadir.

Inson va vijdon muammosi. Usmon Azim publitsistik qarashlarida inson muammosi markaziy o'rinni egallaydi. Muallif insonni nafaqat ijtimoiy mavjudot, balki ruhiy va ma'naviy mavjudot sifatida ko'radi. "So'ng so'zlar"dagi maqolalarda insonning jamiyatdagi o'rni, uning

vijdoni, so'zga munosabati, halollik va poklik mezonlari ko'tariladi. U yozadi: "Insonning eng katta boyligi u aytolgan haqiqatdir." Bu jumla orqali Usmon Azim insonning qadri, uning hayotiy pozitsiyasi so'z bilan belgilanadi, degan g'oyani ilgari suradi. Demak, muallif uchun so'z va inson, vijdon va zamon o'zaro chambarchas bog'langan tushunchalardir. Zamon tanqidi va insonni uyg'otish maqsadi. Usmon Azimning publitsistik uslubiga xos jihat u zamoni tanqid qiladi, ammo insonni umidsizlikka emas, uyg'onishga chaqiradi. Uning fikricha, inson o'z zamonining qurboni emas, balki yaratuvchisidir. Shuning uchun yozuvchi publitsistik matnlarda har doim ruhiy uyg'onish motivini ilgari suradi. Masalan, "So'ng so'zlar"dagi "Yurak va zamon" nomli maqolada (to'plamdagi ramziy sarlavha sifatida) inson yuragi zamon bilan tenglashtiriladi. Yurakning urishi bu zamonning davom etishidir. Agar yurak sukutga cho'ksa, demak zamon ham jim bo'ladi. Bu falsafiy ramz orqali muallif insonni faol, ogoh, mas'uliyatli yashashga undaydi.

Badiiy-estetik ifoda vositalari. Usmon Azim publitsistik matnlarida badiiyluk muhim rol o'ynaydi. U faqat faktlar asosida emas, balki estetik mushohada, metafora va ramzlar orqali fikr yuritadi. Bu jihat uni ko'plab jurnalistlardan farqlaydi. Muallifning "So'ng so'zlar" to'plamida so'zlar poetik kuch kasb etadi: "Zamon ham inson kabi og'riydi", "Vijdon jim turgan joyda so'z charchaydi" kabi jumlar buni tasdiqlaydi. Ushbu poetik ifodalar orqali Usmon Azim publitsistik matnga adabiy tahlil darajasidagi chuqurlik olib kiradi.

Insoniyat mas'uliyati va umuminsoniy g'oyalar. Usmon Azim publitsistikasining muhim jihatlardan biri umuminsoniy qadriyatlarga murojaatdir. Muallif uchun inson faqat o'z millati, o'z davrining emas, balki butun insoniyatning mas'ulidir. "So'ng so'zlar"da u millat, til, vatan, insoniyat, e'tiqod haqida gapirar ekan, ularni yagona ma'naviy zanjir sifatida talqin qiladi. Bu jihatdan Usmon Azim publitsistikasi falsafiy universallik kasb etadi: insonni o'z zamoni bilan emas, balki umumbashariy fazilatlar bilan o'lchash g'oyasini ilgari suradi.

Xulosa

Usmon Azim publitsistikasi bu zamon va inson haqidagi falsafiy mushohada, vijdon va so'zning estetik uyg'unligidir. "So'ng so'zlar" to'plamida yozuvchi o'z davrining muammolarini faqat ijtimoiy nuqtai nazardan emas, balki ruhiy-falsafiy darajada yoritadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki: Usmon Azim publitsistikasi zamon ruhi va inson mas'uliyati bilan yo'g'rilgan; yozuvchi zamon tanqidini insonni uyg'otish vositasi sifatida qo'llaydi; badiiy-estetik uslub, metaforik ifodalar publitsistikani adabiy darajaga ko'taradi; inson va zamon o'rtasidagi ma'naviy bog'liqlik Usmon Azim publitsistikasining markaziy g'oyasidir.

Demak, Usmon Azim publitsistikasi nafaqat o'z davrining ijtimoiy haqiqatini, balki insoniyatning ma'naviy portretini yaratgan hodisadir. Uning asarlari bugun ham zamon bilan hamnafas, inson ruhiyatiga yaqin asarlar sifatida qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Usmon Azim. *So'ng so'zlar*. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2018.
2. To'xliiev B. *Publitsistika nazariyasi va tahlil metodlari*. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Jo'raev M. *Zamon va publitsist: o'zbek publitsistik tafakkuri taraqqiyoti*. – Toshkent: Universitet, 2020.
4. Mirzaahmedov H. *Publitsistik tafakkurda inson konsepti*. – "Filologiya masalalari", 2022, №4.
5. Internet manbalari va adabiy tahlil maqolalari (Usmon Azim ijodi bo'yicha).